

CARRER SIAGHIN, N° 20

La vaig veure a la porta de l'entrada de l'església. Estava parlant amb una dona que anava mal vestida, amb una roba que segurament no era seva, dues talles més gran. Portava el mateix tipus d'hàbit que les altres monges de la congregació: una tela blanca amb un viu blau. Les monges de Calcuta o, en aquest cas, les Germanes de la Caritat, com hom les coneixia, vivien a l'església del carrer Siaghin de la medina de Tànger. Aquella església era la més antiga de la ciutat. A Tànger, com a moltes altres ciutats del Marroc, n'hi havia moltes, construïdes durant l'època colonial, quan les potències europees es van repartir el país i van organitzar els respectius protectorats. Espanya va establir el seu a la zona nord del Marroc: d'Asilah a Alcazarquivir, de Tetuan a Nador; i també al desert del Sàhara, al sud. França, pel seu costat, es va interessar especialment pel centre i sud del sultanat. Tànger va quedar fora d'aquesta "protecció", i es va aprovar un estatut de ciutat internacional l'any 1923. Aquest estatut va significar la convivència a la ciutat de múltiples nacionalitats, llengües i confessions religioses, és a dir, de manifestacions culturals i maneres d'entendre la vida diferents. I la medina de Tànger n'era l'epicentre. Tanmateix, ja abans dels protectorats, alguns comerciants i empresaris europeus –sobre tot espanyols i francesos–, missioners i congregacions religioses s'havien establert a la zona i hi havien portat a terme les seves activitats.

Al carrer Siaghin era com si el temps s'hagués aturat en aquella època, excepte potser pels basars renovats i les botigues de *souvenirs* que havien proliferat de cara al turisme. La medina de Tànger té quelcom d'intemporal, d'estàtic, que fa que passejar pels seus carrerons sigui una experiència única. Feia ja 4 anys que vivia a Tànger i no m'havia acostumat a aquella sensació de descobriment, d'estar a un lloc meravellós i reservat a uns pocs privilegiats. És curiós: la ciutat es troba a pocs quilòmetres de Cadis, a una hora de Madrid en avió, però una vegada hi ets tens la sensació d'haver viatjat molt lluny. Suposo que és això el que em va atraure i la raó per la qual la meua estància prevista d'un any es va multiplicar per quatre. Diuen que, Tànger, o t'enamora o l'odies. En el meu cas, és un amor que encara dura. Vaig arribar a Tànger com a

voluntària –si bé després vaig quedar-m’hi a treballar en un altre àmbit– i vaig tornar al voluntariat uns mesos abans de marxar definitivament. Però anem a poc a poc. El gust de les coses s’aprecia molt millor quan s’assaboreix lentament.

La primera vegada que vaig posar un peu al sol marroquí va ser l’estiu de 2009, concretament la primera setmana del mes de juliol. Havia acabat la carrera i el món em semblava tan gran i ple de possibilitats que no sabia a on anar. Per la meva formació, era fàcil pensar en sortir fora del país: un traductor, quantes més llengües conegui, millor. A més, sempre m’havien agradat els viatges i el que més em venia de gust era descobrir un nou indret. Vaig estudiar francès, àrab i anglès. Volia intentar marxar a un país àrab i vaig començar a pensar on, com i quan. El destí va voler que m’assabentés d’un voluntariat organitzat a Tànger aquell estiu. Era per ensenyar castellà a marroquins i marroquines amb pocs recursos, amb l’objectiu de facilitar-los l’accés a llocs de treball o la continuació dels seus estudis. També volien organitzar una fira amb jocs pels nens que vivien al carrer, abandonats per les seves famílies i pels serveis socials. Em va semblar una bona idea i vaig decidir marxar aquell mes de voluntariat. Era la primera vegada que marxava a un país àrab, així que l’excitació era encara més forta. Un país nou, una cultura diferent tant lligada a una religió que només havia estudiat als llibres de la facultat! Seria tot un repte.

L’experiència va ser extraordinària i impactant: no només era la primera vegada que treballava com a professora, sinó que, a més, em vaig adonar que era capaç de transmetre coneixements a altres persones i que jo estava aprenent tant o més dels meus alumnes que ells de mi. És curiós, l’ensenyament: la gent pot pensar que es tracta de donar una formació específica, però és molt més que això. Un professor ha de conèixer les necessitats concretes dels seus alumnes i cada dia aprèn alguna cosa nova; es pot dir que la formació es bidireccional i contínua. I si parlem d’un context internacional i intercultural, aquest fenomen augmenta exponencialment. En resum, van ser quatre

setmanes de descobriments, d'alegries per la feina ben feta, de treball amb els alumnes i de jocs amb els nens dels tallers.

Quan va acabar l'estada, vaig tenir molta sort: em van oferir una feina per a tot l'any, a Tànger. La vaig acceptar, i així vaig començar a dedicar-me a l'ensenyament a temps complet. I a la traducció *freelance*. Vaig passar molt de temps capficada en la meva feina: moltes hores de classe, molts de documents per traduir, la coordinació d'un departament, una tesi doctoral començada i altres històries. Però, un parell d'anys després d'aquell cop de sort en vaig tenir un altre i la meva rutina va canviar de sobte: una beca doctoral em permetria dedicar-me totalment a la tesi, i em deixaria potser un poc de temps lliure per a una activitat que enyorava: el voluntariat. Així que vaig informar-me sobre algunes associacions i ONG's locals. Fins que vaig arribar a la porta de l'església del carrer Siaghin.

A la llar de les Germanes de la Caritat tot era feina i acció. No hi havia ni lloc ni temps per a ganduls. Hi vivien dones embarassades, unes quinze en aquell moment. Dones que havien fugit de casa seva, abandonades, repudiades o expulsades de les seves cases, per les seves famílies, que no volien acceptar la vergonya d'una filla embarassada fora del matrimoni. *Hchouma!* Allò era una vergonya per a ells. Així que aquestes dones –adolescents en alguns casos–, que s'havien assabentat de l'existència d'aquesta llar de monges, hi havien anat demanant ajut. Però allí no ajudaven només a les dones. La primera vegada que vaig entrar dins l'edifici de l'església vaig quedar molt sorpresa: el que havia sigut abans la capella ja no era tal, havien transformat aquell espai en un menjador on acollien a nens i adolescents que vivien al carrer, abandonats. Els donaven menjar i alguns voluntaris els ajudaven a dutxar-se. L'interior de l'església s'adaptava, doncs, a les necessitats de la congregació. Aquella casa (més que església, allò era una llar) tenia, doncs, aquell espai del menjador, una cuina i un parell de sales a la planta baixa; un parell d'habitacions i un apartament on dormien les germanes, al primer pis;

una sala gran, al segon pis i una altra, al tercer. Des del tercer pis hom podia accedir al campanar i admirar la vista de la medina i del port de Tànger.

Després de veure la planta baixa vaig pujar al primer pis i vaig descobrir-hi la primera guarderia que hi havia a la llar: una habitació gran amb una quinzena de bressols al costat de les parets i, al centre, matalassos i joguines. Aquella guarderia era per als infants més petits, de 0 a 1 any. Era allí on les mares que encara vivien a la llar, o les que ja havien sortit i ara llogaven una habitació o un pis, deixaven als seus fills per anar a treballar. Les monges i una dona que tenien contractada s'ocupaven dels nens i nenes de dilluns a divendres, de 9h a 18h. Al segon pis n'hi havia una altra, de guarderia, per a infants d'1 a 2 anys. Les sis monges de la congregació es repartien l'atenció dels nens i les feines de la casa, ajudades per les mares residents, un parell d'ajudants contractades, una cuinera i, a vegades, uns quants voluntaris. Vaig quedar completament enamorada d'aquells nodrissons de la primera guarderia i vaig decidir que aquell seria el meu voluntariat. Jo crec fermament que cadascú ha de treballar en allò que li agrada, i amb el treball voluntari passa exactament el mateix.

Cada matí arribava a la llar cap a les 9h. En arribar a l'habitació del primer pis em descalçava i començava a ajudar a la Salma, la noia que treballava allí tots els dies. Havíem d'atendre a 15 bebès: banyar-los, alimentar-los, dormir-los,...Solíem ser tres persones. A vegades era un vertader caos! Però era tan reconfortant quan arribàvem a fer-los dormir a tots! Estaven tant necessitats d'amor i de moixaines! Amb el temps vaig anar coneixent a les mares i vaig ser més conscient de les seves necessitats. Em contaven les seves dificultats per a guanyar-se la vida i els seus problemes a la feina. I van anar sorgint noves idees. Vam decidir començar un curs d'alfabetització i un altre de castellà; tots dos per ajudar a les dones a trobar una feina. El curs d'alfabetització va ser dur. No n'havia fet mai i vaig haver de formar-me com vaig poder, usant Internet i la biblioteca del Institut Cervantes de Tànger. Les dones volien aprendre a escriure, però el que més gràcia els feia era el fet d'acudir a classe, el fet que algú els prestés atenció

d'una manera tan individualitzada. Potser mai havien sentit això: el sentiment de merèixer que algú et dediqui una mica de temps. Sembla estúpid, però no ho és. Nosaltres ens vam acostumar a rebre atenció per part dels nostres pares o a l'escola. Ens han transmès la sensació de que valem el temps invertit en la nostra educació o en la nostra formació com a persones. Però hi ha persones que no han anat a l'escola o no han rebut una educació a casa perquè la seva família no ho ha considerat necessari o perquè aquesta família, directament, no existia. I això fa que siguin individus insegurs, amb una autoestima molt baixa i amb una tendència a tenir una actitud negativa davant la vida.

Poc a poc vaig anar coneixent les seves històries personals. Una de les dones que ja no vivien a la llar tenia uns bessons de 4 anys. Havia decidit donar-li un a la seva germana, perquè deia que no es podia fer càrrec dels dos. Uns mesos més tard, s'havia tornat a quedar embarassada. Les germanes la van tornar a acollir. Li van donar feina a la llar, netejant i ajudant a la cuina. Tot el que es pogués fer per allunyar-la de companyies i substàncies poc recomanables. A una altre mare, un home li havia dit que es volia casar amb ella, però que havia de donar al seu fill en adopció. Només la volia a ella, no al seu infant. *Hchouma!* Quina vergonya acceptar el fill d'un altre! Ella s'ho va pensar unes setmanes, però al final va decidir que no podia separar-se del seu fill. *Hamdullah!* Després hi havia la Jasmine, que va marxar el cap de setmana a les noces d'una amiga seva i va deixar la seva filla a la llar, sense avisar, una setmana sencera. Històries n'hi havia per avorrir, i la Salma te'n podia parlar hores i hores. Històries tristes, però també històries de lluita i d'èxit.

Als períodes de vacances –Nadal, Setmana Santa, estiu– les germanes tenien l'ajuda de molts més voluntaris, espanyols sobre tot, que volien passar aquells dies a la llar. Un dia, vaig entrar a la guarderia i vaig veure una noia jove, de la meva edat, que bressolava un dels nodrissons. Era la Sandrine, una noia francesa que acabava d'instal·lar-se a Tànger amb el seu promès. Era llevadora i volia ajudar a les dones embarassades i als nadons. Ens vam caure bé de seguida i vam començar a quedar fora

de la llar per anar juntes a dinar o al cinema de la plaça 9 d'Abril. Parlàvem molt de les mares i dels seus problemes. La Sandrine va proposar fer una sèrie de xerrades informatives per a les dones embarassades i em va demanar que exercís com a traductora, ja que les dones no parlaven francès. Vam parlar sobre sexualitat, contracepció, part, atenció als nadons,...Les dones van començar a trobar-se a gust i reien quan parlàvem d'alguns temes "picants". Una altra vegada, la *hchouma*, la vergonya, que tant es troba en aquest país i que tant de mal provoca!

Un matí em trobava a la guarderia amb una de les germanes, l'Anne Marie, una noia sudanesa de 28 anys i és una de les persones que més m'han marcat a la meua vida. Estàvem recollint els llençols dels bressols per a rentar-los. Em va dir que els rentaven a mà i jo li vaig preguntar per què no usaven la rentadora. L'Anne Marie em va dir que no en tenien perquè no la podien fer servir. Les monges de Calcuta havien de treballar amb les seves mans sempre que fos possible. Tenia uns ulls negres que transmetien un amor i una compassió infinites. Em va contar que feia dotze anys que formava part de la congregació i que va decidir molt jove que havia de seguir aquest camí, que Déu ho volia així. I jo la veia feliç amb aquella elecció, fins i tot quan em va contar una cosa que em va deixar bocabadada: les monges de Calcuta només poden anar a veure a la seva família una vegada cada deu anys, durant tres setmanes. No poden trucar per telèfon; ha de ser la família la que es posi en contacte amb elles. Feia, doncs, dos anys que l'Anne Marie havia vist la seva mare i els seus germans. La pròxima vegada, dins vuit anys. Em va costar processar el fet que algú decidís acceptar aquestes condicions conscientment, aquesta dedicació total i absoluta.

Havíem estat tot el matí preparant la festa: inflar els globus, posar les taules i les cadires al seu lloc, anar a comprar els plats i els coberts de plàstic, els tovallons,...Era la celebració del primer aniversari de cinc dels nens de la guarderia del primer pis. Cada tres mesos feien una festa per a celebrar els aniversaris d'aquells que complien anys en dates properes. Venien totes les mares i els altres nens i nenes, els grans i els petits. Cap

a les sis de la tarda va començar a venir la gent i van posar música per a ballar. Vam treure alguns dolços i suc de fruita. Les mares s'havien arreglar molt: algunes anaven maquillades i d'altres s'havien posat els millors vestits que tenien. Vaig pensar que es mereixien aquella atenció, que era una llàstima que no haguessin tingut més sort en la vida; encara que el fet d'haver trobat el suport d'unes dones com les germanes ja era una sort immensa.

Una tarda vaig decidir anar amb la Sandrine a visitar la Kawtar, una dona de la llar que havia donat a llum a l'hospital italià. El sistema sanitari marroquí és molt precari, i una dona sense recursos pot passar-s'ho molt malament si es dirigeix a l'hospital públic. Si vols que algú t'atengui, has de pagar l'anomenat *reshwa* o suborn, és a dir, posar uns quants bitllets de dirhams a la mà d'algun metge o d'alguna infermera. Per això les germanes prefereixen pagar a l'hospital italià, que sol estar menys col·lapsat i preparat. Bé, teòricament: l'hospital italià data de principis del segle XX, de l'època colonial, i ha mantingut la mateixa estructura i, jo diria, el mateix mobiliari d'antany. És com una clínica de les pel·lícules dels anys 40, molt *vintage*, per dir-ho d'alguna manera. Quan vam arribar, no hi havia ningú a la recepció, només un guàrdia de seguretat, que ens va demanar a on anàvem. Ens va dir que havíem de pujar al primer pis, i allà vam trobar una dona –una infermera o una metgessa– que ens va indicar l'habitació de la Kawtar. La pobra dona estava estirada al llit, visiblement esgotada, i compartia habitació amb quatre dones més. No vaig veure el seu fill. Ens hi vam acostar i la vam saludar. Va intentar somriure. “On és el teu fill, Kawtar?”. “M’han dit que fins demà no el podré veure, que és millor que estigui a la sala amb els altres nadons”. “Què...?” La Sandrine i jo ens vam mirar sorpreses i vaig començar a enfadar-me. No entenc aquestes pràctiques antiquades i antinaturals. Vaig anar a buscar una infermera i li vaig dir que la Kawtar volia veure el seu fill. Cinc minuts després, mare i fill estaven junts i, de l'emoció, la Sandrine i no vam poder evitar les ganes de plorar.

Era el mes de juny i la meva beca de doctorat estava a punt d'acabar; aviat hauria de marxar de Tànger. M'havien ofert una feina a Madrid com a professora i havia dit que sí. No estava segura de poder deixar la ciutat, la llar de les germanes, els nadons de la guarderia,... Ara que l'estiu començava, l'església s'estava omplint de voluntaris. La germana Anne Marie em va dir que tenien voluntaris per a tot l'estiu, i això me va tranquil·litzar un poc. Vaig fer les maletes amb el cor encongít. La Sandrine també tornava a França. Aquell estiu es casava amb el seu promès i em va fer prometre que aniria a les seves noces. Hi vaig anar, i vam recordar mil històries.

Molt sovint penso en Tànger i en la primera vegada que vaig anar a l'església del carrer Siaghin. Aquell dia que vaig veure la germana Josephine a la porta de l'església, parlant amb una dona que anava mal vestida, i vaig acostar-m'hi per a parlar amb ella: "Hola, bon dia. Espero no molestar-la. M'agradaria saber què feu aquí, a l'església. Em dic Elena". "I tant, passa, t'ensenyaré una mica el lloc. Sóc la germana Josephine". Aquell dia van canviar moltes coses; però, sobretot, jo mateixa.